

”SAATAISKO MEKIN SANOO?”

Lasten ja nuorten toimintatuokiot osallisuutta lisäämässä Loimaan seurakunnassa.

Joni Heikkilä
Opinnäytetyö, kevät 2015
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön
suuntautumisvaihtoehto
Sosionomi (AMK) + kirkon
varhaiskasvatuksen ohjaajan
ja lastentarhaopettajan virka-
kelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Heikkilä, Joni: Järvenpää, kevät 2015. 46 s., 2 liitettä. ”Saataisko mekin sanoo?” Lasten ja nuorten toimintatuokiot osallisuutta lisäämässä Loimaan seurakunnassa. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK), kirkon varhaiskasvatuksen ohjaajan ja lastentarhaopettajan kelpoisuus.

Opinnäytetyö oli työelämälähtöinen kehittämistehtävä, jossa suunniteltiin, toteutettiin ja arvioitiin neljä ohjaustuokiota, jotka toteutettiin kohdennetusti Loimaan seurakunnan toiminnassa oleville lapsille ja nuorille.

Opinnäytetyön tavoitteena oli parantaa lasten ja nuorten kuulemistä ja omiin asioihin vaikuttamista kehittämällä toimintatuokioita, joiden kautta heillä oli mahdollisuus kertoa mielipiteensä kokoontumistilaan, jossa he kokoontuvat säännöllisesti. Toimintatuokioiden avulla yritettiin lisätä lasten ja nuorten osallisuutta Loimaan seurakunnassa ja sitä kautta Suomen kirkossa.

Kehittämistehtävässä keskityttiin nimenomaisesti yhteen Loimaan seurakunnan Kaupunginkirkolla olevan tilan, kirkon alasalin, kehittämiseen.

Toteutuivat itse toimintatuokioiden suunnittelun ja toteutuksen yhteistyössä ryhmien ohjaajien kanssa. Ohjattujen toimintatuokioiden päätteeksi lapsilta tiedusteltiin mielipiteitä toimintatuokioiden kulusta ja toteutuksesta. Palautetta kerättiin myös työntekijöiden yhteisessä ryhmäpalautepalaverissa, joka toteutettiin marraskuussa 2014.

Saatujen palautteiden ja kokemusten perusteella niin lapset ja nuoret kuin työntekijät kokivat toimintatuokiot osallistaviksi ja sellaiseksi, joissa he ovat aidosti saaneet tuoda esiin oman mielipiteensä.

Ohjatuista hetkistä koostettiin kirjallinen raportti, joka luovutettiin Loimaan seurakunnan päättäjille ja johtaville viranhaltijoille joulukuussa 2015.

Asiasanat: lasten ja nuorten kokoontumistilat, osallisuus, lapsinäkökulma, lapsivaikutusten arviointi, lapsilähtöisyys, oppimisympäristö

ABSTRACT

A model for child and youth work to promote participation. 46 p., 2 appendices. Language: Finnish. Spring 2015. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Christian Child and Youth Work. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of this development task was to increase children's and young people's involvement in activities provided by the child and youth work of the parish of Loimaa. Furthermore, the purpose was to promote children's and young people's participation in decision making and in the planning of activities in their own congregation.

The focus of this task was on participating in the planning of one of the facilities in Loimaa Parish Town Church, which is called "a downstairs hall". This space is mainly in the use of children and young people but also, at times, of some adult groups. In terms of the renovation and interior decoration, the main users of the space – children and young people – they have not been able to make an impact on decisions concerning the renovation of the space.

The process consisted of five meetings. Firstly, the children and young people were encouraged to evaluate the space as it was before the renovation and to visualize how they would like it to be after renovation. At the end, the participants evaluated the process and the result of the task. More feedback was gathered in employees' group feedback meeting in the March of 2014.

This thesis will present one development task in which the planning, execution and evaluation of four activity-based sessions have been put into practice. A written report of the sessions was produced and this will be given to the decision-makers and leading occupants in the spring of 2015.

Key words: meeting spaces for children and youth, participation, child-oriented, learning environment, child impact assessment, child perspective

SISÄLLYS

JOHDANTO.....	5
2 LASTEN JA NUORTEN KOKOONTUMISTILAT	7
3 OSALLISUUS JA LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINTI	12
3.1 Lasten ja nuorten osallisuus	12
3.2 Ohjaajan rooli osallisuuden tukemisessa ja toteutuksessa.....	14
3.3 Kirkko osallisuuden yhteisönä	15
3.4 Osallisuus ja lapsivaikutusten arviointi Suomen kirkossa	17
4 AIEMMAT TUTKIMUKSET JA HANKKEET	19
5 KEHITTÄMISTEHTÄVÄN LÄHTÖKOHDAT	22
5.1 Kehittämistehtävän tausta ja tavoitteet	22
5.2 Toteutusympäristö	23
5.3 Kohderyhmät	24
5.4 Luotettavuus ja eettisyys	25
6 KEHITTÄMISTEHTÄVÄN SUUNNITTELU, TOTEUTUS JA ARVIO.....	26
6.1 Suunnittelu	26
6.2 Toteutus lapsiryhmille.....	27
6.3 Toteutus nuorille	28
6.4 Palautteet ja oma arvio.....	30
7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	33
LÄHTEET.....	39
LIITE 1: Lapsille suunnattujen toimintatuokioiden ohjelmarunko.....	43
LIITE 2: Nuorille suunnattujen toimintatuokioiden ohjelmarunko.....	45

JOHDANTO

Melkein joka kylässä on kirkko tai ainakin jokin seurakunnan toimitila. Tilat voivat olla arkkitehtuurisesti hienot ja modernit, mutta onko kirkkoja ja muita tiloja suunniteltaessa ja rakentaessa useinkaan mietitty, miten ne soveltuvat lapsille ja nuorille? Kenen etu säätelee kirkossa ja sen seurakunnissa? ”Lapsissa ja nuorissa on kirkkomme tulevaisuus” on tuttu hokema, jota viljellään Suomen seurakunnissa. Jotta asia ei jäisi puheen tasolle, tarvitaan konkreettisia tekoja.

”Liian usein käy niin, että ihminen, joka eniten käyttää jotain huonetta tai tilaa, ei saa juurikaan vaikuttaa siihen miltä siellä näyttää...”(Turun Sanomat 2008, i.a.) Vaikka ihmisten puheissa lapset ja nuoret ovat esillä julkinen sektori, valtio, kunnat ja kirkot, ei ota alueidensa ja tilojensa suunnittelussa ja rakentamisessa huomioon lasten ja nuorten mielipiteitä, parannus- tai korjausehdotuksia. Julkinen hallinto ja sen päätöksenteossa mukana olevat henkilöt tahtomattaan unohtavat, mitkä ovat perusteet ja tavoitteet, kun julkisen toimijan toimintaa suunnitellaan. Näin tapahtuu myös monella julkisella sektorilla työskentelevälle työntekijälle.

Lasten ja nuorten osallisuutta korostetaan yhteiskunnallisessa keskustelussa ja osallisuus terminä on aktiivisessa käytössä erilaisissa strategioissa, kehittämissiikirjoissa ja suunnitelmissa. Osallisuuden merkitystä on pidempään korostettu Suomen kunnissa ja yhtenä osoituksensa siitä on vakiintunut koulujen oppilaskunta- sekä nuorisovaltuustotoiminta.

Osallisuus on myös ajankohtainen aihe kirkossa, sillä Suomen evankelisluterilaisen kirkon kirkolliskokous toukokuussa 2014 sisällytti kirkkojärjestykseen lapsivaikutusten arvioinnin (LAVA). Vuoden 2015 alusta kirkollisessa päätöksenteossa pitää ottaa huomioon lapsivaikutukset. Kenen etu säätelee kirkossa ja sen seurakunnissa?

Olen toiminut kaksikymmentä vuotta kirkon nuorisotyössä ja olen ollut pitkään myös kuntatason päättäjänä kaupunginvaltuustossa ja eri lautakunnissa. Uskon

osallisuuteen ja paikallisdemokratiaan ja ihmisen mahdollisuuteen vaikuttaa omiin ja lähiympäristönsä asioihinsa.

Valitettavasti oman työ- ja luottamusmieskokemukseni perusteella yhteisten asioiden hoidossa monesti juuri lasten ja nuorten kuuleminen jää taustalle ja päätökset tehdään aikuisten ehdoilla ja heidän näkökulmastaan. Päädyin siihen, että opinnäytetyöni voisi liittyä lasten ja nuorten osallisuuteen kirkossa ja omaan työhöni liittyen voisin suunnitella ja toteuttaa kehittämistehtävän, jolla saisin kehitettyä omaa arkityötäni ja edes vähän luotua mahdollisuuksia lasten ja nuorten äänen esiin nostamiseen Suomen kirkossa.

Opinnäytetyöni on työelämälähtöinen kehittämistyö, jossa suunnittelin ja toteutin neljä toimintatuokiota Loimaan seurakunnan toiminnassa oleville lapsille ja nuorille. Opinnäytetyön tavoitteena on luomalla lapsille ja nuorille osallisuutta lisääviä ja toiminnallisia tuokioita parantaa lasten ja nuorten kuulemistä ja omiin asioihin vaikuttamista Loimaan seurakunnassa. Kehitettyjen toimintatuokioiden kautta lapset ja nuoret saavat mahdollisuuden osallisuuden lisääntymiseen ja aidosti vaikuttamiseen oman toimintaympäristönsä kehittämiseen.

Kehittämistehtävä on kehittävää tutkimustyötä, jossa tutkitaan työtä ja organisaatiota. Sitä ei voida rajoittaa mihinkään yksittäiseen tieteenalaan. Kehittämistyössä voidaan yhdistää työ ja tutkimus ja tuloksien pohjalta voidaan tehdä suunnitelmallista kehittämistyötä. (Engeström 1995, 11–12.)

Suunnittelemini toimintatuokioiden tarkoituksena ja tavoitteena oli antaa osallistujille aidosti mahdollisuus vaikuttaa omaa toimintaympäristöönsä Loimaan seurakunnassa. Lapsille ja nuorille annettiin täysi vapaus suunnitella Kaupunginkirkon alasilin sisustusta ja kalustusta. Loimaan Kaupunginkirkolla sijaitsevassa alasilissa kokoontuu päivittäin erilaisia lapsi- ja nuorisoryhmiä: päiväkerhot, varhaisnuorten kerhot sekä isoskoulutus- ja muun nuorisotyön ryhmät.

2 LASTEN JA NUORTEN KOKOONTUMISTILAT

Kokoontumistila on paikka, jossa kokoonnutaan yhteen. Toimiva kokoontumistila on merkittävä kaikille ihmisille. Lapsille ja nuorille se on paikka, jossa toimia leikkien ja peuhata, mutta sen tulisi olla paikka, jossa voi myös rauhoittua ja vain olla. Toimivassa tilassa voi oppia itsestään, mutta ennen kaikkea olla osa ryhmää ja samalla oppia toisesta ihmisestä. (Mäkinen 2012, 343.)

Ihmisen elinympäristöön kuuluvat luonto, ihmiset ja rakennettu ympäristö. Ympäristön kehittäminen ja puitteiden luominen on pääasiassa aikuisten varassa ja siksi joidenkin ihmisryhmien etu ja tarpeet voivat jäädä vähälle huomiolle. Tällaisia ovat esimerkiksi lapset, joiden ääntä käyttävät aikuiset. (Stenberg 1997, 283–284.)

Nuorisolain tarkoituksena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä sekä edistää nuorten kasvu- ja elinoloja. Lain perusteella myös valtion talousarvioon voidaan varata määrärahoja esimerkiksi nuorisotilojen muiden kokoontumistilojen rakentamiseen ja niiden peruskorjaukseen. (Nuorisolaki 2006.)

Sotien jälkeen eri toimijoita kehoitettiin valtion toimesta rakentamaan aktiivisesti kokoontumistiloja lapsille ja nuorille. Vuonna 1945 opetusministeriö lähetti eri kunnille, seurakunnille ja kansalaisjärjestöille kirjeen, jonka viesti oli, että nuorisotoimikuntien lisäksi tulisi kehittää aktiivisesti nuorisotyötä ja luovuttaa lapsille ja nuorille käyttöön leiripaikkoja ja muita kokoontumistiloja. (Lehtonen 2013, 15.)

Kunnallinen nuorisotyö kehittyi aktiivisesti, mutta koska nuorisotyön käytössä ei ollut omia toimitiloja, joutuivat nuorisotyöntekijät kulkemaan kylästä toiseen ja järjestämään toimintaa kouluilla ja kerholaisten kotona. Vuonna 1946 Suomen eduskunta päätti, että Alkoholiliikkeen voittovaroista osoitettaisiin määrärahoja nuoriso- ja sivistystalojen rakentamiseksi. (Lehtonen 2013, 19–24.)

Opetusministeriön ohjeiden mukaisesti järjestettiin vuonna 1947 kilpailu nuorisotilojen rakentamiseksi. Johtavana ajatuksena oli, että mikäli tilat suunniteltaisiin ja rakennettaisiin lasten ja nuorten käyttöön, ne myös pysyisivät heidän käytössään. (Lehtonen 2013, 19–24.) Raha-automaattiyhdistys ja Veikkaus tulivat

1950-luvulla mukaan nuorisokasvatuksen rahoittamiseen ja tämä malli on edelleen käytössä. (Lehtonen 2013, 19–24.)

Nuorten yhteiskunnallinen aktivoituminen tapahtui 1960-luvulla, jolloin myös nuoret alkoivat vaatia oikeuksiaan omiin kokoontumispaikkoihin, joista heitä ei ajettaisi pois. Heidän toiveensa oli, että heillä olisi paikkoja, jossa he saisivat rauhassa tavata toisiaan ilman mahdollista aikuisten paheksuntaa. (Lehtonen 2013, 90.)

Kunnallinen nuorisotoimi vahvistui erityisesti 1970-luvulla, jolloin luotiin valtionosuusjärjestelmä, joka mahdollisti kunnallisten nuorisotilojen rakentamisen. Asemakaava ja standardoimislaitos SAFA laati nuorisotilojen rakentamista varten rakennustietokortit vuonna 1972. Opetusministeriö antoi saman vuosikymmenen lopussa kunnille suosituksen, että jokaista alle 7-24 vuotiasta kohden tulisi olla puoli neliometriä nuorisotiloja. (Silvennoinen & Nieminen 2002, 45.)

Nuorisotyön perinteisin muoto on nykyään nuorisotalotoiminta, jossa järjestetään avointa toimintaa. (Silvennoinen & Nieminen. 2002, 49.) Nykypäivänä jokaisesta Suomen kunnassa on nuorisotalo tai -tila. Nuorisolakioppaan mukaan nuorisotiloja on Suomessa noin 1100. (Gretschel 2008, 203.)

1970-luvulla tehtiin varhaisnuorisojärjestöihin liittyvä tutkimus, jossa selvisi, että nuorisotilat olivat osittain epäkäytännölliset ja usein niistä puuttui pienryhmätiloja. Tutkimuksessa todettiin myös, että kuntien ja seurakuntien nuortentilat eivät aina mahdollistaneet tilojen käyttöä nuorten omaleimaiseen toimintaan. (Silvennoinen & Nieminen 2002, 45.)

Toimitilojen suunnittelussa ja toteutuksessa harvoin on otettu huomioon tilojen pääasiallisten käyttäjien mielipiteet, toiveet tai tarpeet. Tämä on nuorisotilojen tai muiden vastaavien tilojen suurin haaste. Hienot ja modernit tilat eivät välttämättä ole lapsille ja nuorille niitä, jotka he kokevat omakseen. Tilojen suunnittelu ei saisi olla aikuislähtöistä, vaan aikuisen rooli on olla lasten ja nuorten omaan aktiivisuuteen kannustaja. (Lehtonen 2013, 389–394.)

Kaikessa lapsille ja nuorille kohdistetussa toiminnassa tulisi aina lähteä lapsilähtöisellä työotteella ja tuntea asiakkaan elinympäristön erityistarpeet, vaikka siihen liittyvä tieto vanhenee vauhdilla. Tämä tosiasia pakottaa lapsi- ja nuorisotyöntekijöiden olemaan asiakkaidensa edunvalvoja ja kaiken aikaa perillä siitä, mitä tapahtuu työkentällä ja ympäröivässä elinympäristössä. (Hakala & Hakala 1997, 121–124.)

Tutkimusten valossa lasten ääni kuuluu heikosti, kun ympäristöä suunnitellaan ja rakennetaan. Ympäristöpsykologian tohtori Liisa Horellin mukaan lasten suunnitelmat ja -ehdotukset omista kohtaamispaikoistaan olivat luovempia ja näkemyksiltään moninaisempia kuin vastaavasti arkkitehtien, jotka painottivat enemmän rakennusteknisiä seikkoja ja jättivät toiselle sijalle esimerkiksi leikki-mahdollisuudet. Horellin tutkimuksen mukaan oli mielenkiintoista se, että kaikki lapsien tekemät parannusehdotukset olivat toteutettavissa. (Sternberg 1997, 284–285.)

Toimivat lasten ja nuorten kokoontumistilat voivat olla aktiivisia ja luovuutta lisääviä oppimisympäristöjä, jotka tukevat lapsen omaa luovuutta ja mielikuvitusta sekä tukevat hänen vuorovaikutustaitojaan. Myös oikeanlainen oppimisympäristö tai tila kehittää lapsen arvomaailmaa. (Kronqvist & Kumpulainen 2011, 51–63.)

YK:n lapsenoikeuksien sopimuksen 12. artiklan mukaan lapsen pitää saada ilmaista oma näkemyksensä kaikissa häntä koskevissa asioissa. Lapsen näkemykset tulee ottaa huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. (Lapsen oikeuksien julistus 2009).

Lapsinäkökulmasta lähtevä tutkimus on haastavaa ja vaikeaa, koska lapset eivät ole tutkimuksen toteuttajia ja vaikeinta onkin se, miten aikuinen osaa tulkita lapsen maailmaa ja näkökulmaa. Jos tutkimuksesta jättää pois lapsen näkökulman ja on vaarana, että mielikuva lapsuudesta jää yksipuoliseksi ja vääristyneeksi. (Karlsson 2000, 35–37.)

Monesti lapset ovat näkymättömiä ja avuttomina yhteiskunnan jäseninä. Tilas-toissakin heidät esitetään osana perhettä tai viranomaisen toiminnan objektina eikä yhteiskunnallisena subjektina. Lapsi tulisi nähdä toimijana eikä toiminnan

kohteena. Tämä on ollut ja on edelleen suuri haaste suomalaiselle perusopetukselle ja varhaiskasvatukselle. (Karlsson 2000, 38–39, 41.)

Suomen kuntien merkittävät haasteet liittyvät siihen, miten kunnat toteuttavat hyvinvointi- ja lapsipolitiikkaa ja miten lapsen ääni kuuluu päätöksenteossa. Kunnat on veloitettu vaikuttamaan ja parantamaan paikallisia elinoloja. Kunnilla on kohdennettuja strategiaohjelmia ja yleensä kunnassa on lapsi- ja tai nuorisopoliittinen ohjelma. (Vornanen 2001, 31–32.)

Loimaan kaupunki on laatinut lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman, joka kattaa valtuustokauden jäljellä olevat vuodet 2014–16. Suunnitelmaehdotus on perusturva- ja koulutuslautakunnan yhdessä valmisteleva ja sen on kaupunginvaltuusto hyväksynyt tammikuussa 2015. Suunnitelma on informatiivinen ja siinä kuvataan laajasti lasten ja nuorten palveluja Loimaalla. Loimaan kaupungin sosiaali- ja terveysjohtajan mukaan lapsen ja nuoret eivät itse olleet laatimassa lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa 2014–2016. (henkilökohtainen tiedonanto 8.1.2015.)

Kaupunkisuunnittelussa lapsien ja nuorien tarpeet jäävät usein pimentoon eikä heidän tarpeitaan oteta riittävästi huomioon. Lasten ja nuorten joitain harrastustoimintoja pidetään häiritsevinä. Esimerkkinä tästä ovat ”skeittaajat”, jotka tekevät aikuisten näkökulmasta stereotypian mukaisesti pahojaan kaiket yö. (Hynynen, 2013, 217–219.)

Lapsi- ja nuorisopolitiikan seuranta- ja tutkimusindikaattorien tulisi osittain myös olla lapsilähtöisiä ja niitä vastaavasti pitäisi verrata aikuisnäkökulmaan. Esimerkkinä tällaisesta toiminnasta on Leena Tauriaisen vuonna 2000 teettämä tutkimus, jossa hän tutki päiväkodin henkilökunnan, vanhempien ja lasten laatu- käsityksiä päiväkotiryhmässä, jossa toteutettiin integraatiota. (Vornanen 2001, 35.)

Tauriaisen mukaan lapsilla on omia merkityksiä, jotka liittyvät leikkiin ja luovuuteen. Tätä maailmaa aikuinen ei tunne ja sinne aikuinen voi vain kurkistaa ja yrittää ymmärtää. Lapsella on oikeus pitää tuon oma maailmansa salatut tulkinat poissa aikuisten tietoisuudesta. (Vornanen 2001, 35–36, 37.)

Lapsi tulee nähdä toimijana omassa toiminta ja -oppimisympäristössään ja näin hänelle voi kehittyä hyvä itsetunto ja vahva tunne siitä, että hän voi hallita omaa elämäänsä. Jos näin ei ole, on vaarana, että lapsesta karisee usko omaan osaamiseensa ja pystyvyyteen ja seurauksena voi olla ennen pitkään syrjäytyminen. (Kronqvist & Kumpulainen 2011, 43–44.)

Lapsen toimintaympäristön tulisi olla sellainen, joka tukee lasta oma-aloitteiseksi ja jossa lapsi kokee tulevansa hyväksytyksi. Lapsen tulisi saada tutkia omaa ympäristöään ja tyydyttää hänelle ominaista luontaista uteliaisuuttaan. (From & Koppinen 2000, 23.) Aitoa ja oikeaa lapsinäkökulmaa toimintaympäristöönsä voi tuoda sellainen lapsi, joka nostetaan objektista subjektiksi, aidoksi yhteistyökumppaniksi ja osallistuvaksi yhteiskunnan jäseneksi. (Vornanen 2001, 36.)

3 OSALLISUUS JA LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINTI

3.1 Lasten ja nuorten osallisuus

Osallisuus on terminä laaja ja sen määrittely vaatii rajaamista. Tässä opinnäytetyössä lähtökohta ja näkökulma ovat lasten ja nuorten osallisuudessa.

Osallisuudella on monia määritelmiä ja se voidaan nähdä osattomuuden ja ulkopuolisuuden vastakohtina. Osallisuuden vastakohtana pidetään syrjäytymisilmiötä. Osallisuus toteutuessaan turvaa sen, että ihminen voi kokea tulevana kuulluksi omissa asioissaan ja sen, että hän voi aidosti vaikuttaa omiin asioihinsa. Osallisuus ei liity vain lapsiin ja nuoriin, vaikka sitä paljon käytetään siinä yhteydessä. Osallisuus kuuluu kaikenikäisille ihmisille. (Nurmi & Rantala 2011, 6.)

Osallisuuden vastakohtana pidetään osattomuutta tai syrjäytymistä. Osallisuuden perimmäisenä tarkoituksena on saada osattomat osalliseksi. Se voidaan nähdä demokratiakasvatuksena tai mahdollisuutena edistää aktiivista kansalaisuutta. (Piiroinen 2007, 5.) Syrjäytymistä tulisi ehkäistä huolehtimalla, että esimerkiksi päivähoitossa ei ole liian suuria ryhmäkokoja ja että lapsille ja nuorille suunnatut toimitilat olisivat hyvässä kunnossa ja asianmukaiset. (Taskinen 2001, 56.)

Lasten ja nuorten osallisuutta tukevia sekä lisääviä tekijöitä on runsaasti lapsen kodista, kaveripiiristä, koulusta, harrastuksista ja muusta lähiympäristöstä. Osallisuussiteiden lista on loputon ja kertoo sitä, että lapsi ja nuori on niiden kautta aktiivinen toimija. (Hynynen ym. 2013, 83.)

Tomi Kiilakosken mukaan osallisuuden perusteet ovat kansallisessa lainsäädännössä (perustuslaki 731/1999 2:6 §) sekä nuoriso- ja kuntalaissa, jotka kaikki lähtevät siitä, että lapsella tulee olla oikeus ottaa kantaa ja vaikuttaa itseään koskeviin asioihin ikä- ja kehitystasonsa mukaan. Myös perusopetuslakiin on kirjattu, että kouluilla voi olla oppilaskunta ja mikäli sitä ei ole, tulee huolehtia, että lapset tulevat kuulluksi ja voivat ilmaista mielipiteensä kouluun liittyvissä asioissa. (Kiilakoski 2008, 9.)

YK:n kansainvälinen lapsen oikeuksien yleissopimus 12.§ turvaa lapsen oikeudet toimijana ja osallistujana (Unicef 2009). Euroopan unioni pyrkii vaikuttamaan lasten ja nuorten osallisuuden edistämiseen yleiseurooppalaisen Valkoisen kirjan kautta, joka säätelee eurooppalaista nuorisopolitiikkaa. (Kiilakoski 2008, 9.)

Parhaimmillaan ja onnistuessaan osallisuus on erityisesti yhteisöllisyyttä lisäävää toimintaa ja sen kautta lapsi voi aidosti on aidosti tulla kuulluksi ja saada oman mielipiteensä esille. Huomioitavaa on myös se, että lapsella on oikeus olla myös osallistumatta eli osallisuuden tulee pohjautua vapaaehtoisuuteen. Osallistumattomuus voi olla myös osallisuutta. (Turja 2010, 33–34.)

Aikuisten luomat ja usein aikuisten motiiveista lähtevät järjestetyt toiminnot, kuten koulun oppilaskunta tai nuorisovaltuusto, eivät aktivoi nuoria laajasti, koska nuoret kokevat ne rasitteeksi, joihin heillä ei riitä kiinnostusta enää koulun ja harrastusten lisäksi. Tällaiset toiminnot lapset voivat ajatella aikuisille kuuluviksi, koska ne muistuttavat terminologialtaan aikuisten yleisesti käyttämiä päätöksentekorakenteita. Tähän tulokseen ovat tulleet myös monet kunnan virkamiehet, jotka työskentelevät lähellä näitä nuorille räätälöityjä osallisuuden lisäämiseen tarkoitettuja työskentelymuotoja. (Kallio Kirsi Pauliina, Stenvall Elina, Bäcklund Pia & Häkli Jouni. 2013, 84.)

Osallisuusprosessin lähtökohtia voi kuvata seuraavanlaisesti:

1. Toimintapa perustuu eettisyyteen: avointa, rehellistä ja vastuullista.
2. Lasten osallisuus on merkityksellistä ja vapaaehtoista
3. Toimintaympäristö on lapsiystävällinen ja mahdollisuuksia tarjoava.
4. Kaikilla on tasa-arvoiset ja yhtäläiset mahdollisuudet.
5. Aikuisten toiminta on osaavaa ja luotettavaa.
6. Osallisuus edistää lasten turvallisuutta ja suojelua.
7. Lapsen kuulemiseen liittyy seuranta ja arviointi.

(Kauppinen 2011, 4.)

3.2 Ohjaajan rooli osallisuuden tukemisessa ja toteutuksessa

Jotta lapsi voi kokea tulevansa kuulluksi, hän tarvitsee lähelleen aikuisen, joka on vuorovaikutushakuinen ja joka aidosti tahtoo kuunnella lasta empaattisesti ja eläytyen. Aktiivinen läsnäolo on perusedellytys, jotta lapsi voi aidosti kokea tulevansa kuulluksi. Kuunnellessaan lasta aikuisen tulee keskittyä tekemään havaintoja ja käyttämään siihen kaikkia aistejaan. Vuorovaikutuksessa kuuntelijan ja kertojan välisen dialogin tulee olla aktiivista ja jota voi vahvistaa sanallisesti, mutta myös sanattomin viestein. Toimivan vuorovaikutuksen kautta lapsi voi kokea innostusta, joka inspiroi häntä luovuuteen ja kehittämään uusia ideoita. (From & Koppinen 2000, 24.)

Kaisa Rantalan (2011) mukaan lapset ja nuoret eivät välttämättä osaa käyttää hyödyksi omia osallisuuden mahdollisuuksia. Siihen tarvitaan työntekijältä ohjaavaa otetta ja merkittävää on, että ohjaajalla on taito hyödyntää saatua tietoa ja valmiutta itsekin oppia uutta. (Nurmi & Rantala 2011, 140–143.)

Ohjaajan rooli on osallisuuden tukemissa ja toteutuksessa merkittävä. Ohjaajan asenteella on suuri vaikutus, joka voi tukea osallisuuden lisäämistä tai vastavasti heikentää osallisuuden toteutumista. (Kronqvist & Kumpulainen 2011, 79–83.)

Lapsen osallisuus ei tarkoita sitä, että asioissa päätösvalta tai vastuu siirrettäisiin lapsille. Aikuinen on aina vastuussa ja hänen tehtävänsä on määritellä toiminnan rajat ja arvioida sitä, minkälainen on lapsen tai nuoren kehitystaso ja kuinka paljon lapset itse voivat ottaa vastuuta. (Piironen 2007, 6.)

Ohjaajan tapoja työskennellä osallisuuden toteutumiseksi:

1) Osallistumisia ja ajatuksia herättävä ohjaus

Ohjaaja voi esittää kysymyksiä, jotka herättävät lapsissa ajatuksia ja kysymyksiä ja näin houkutella lapsissa esiin ehdotuksia, joita voidaan yhdessä käsitellä. Tärkeintä on, että ohjaaja arvostaa lapsien ajatuksia ja lähestymistapoja.

2) Ongelmaratkaisua tukeva ohjaus

Tässä mallissa korostuu ohjaajan kyky ja taito kuunnella lasta. Ohjaajan tarkoitus on tukea lasta päättelykyvyssä ja ongelmaratkaisutaidoissa. Puhekielessä ohjaaja käyttää ”me” ja ”kaikki” sanoja. Ohjaajan tukee lapsen vuorovaikutustaitoja ja mahdollistaa aidon dialogin syntymistä. Mikä tärkeintä, ohjaaja itse toimii mallina ja esimerkkinä.

3) Yhteisöllisyyttä korostava ohjaus

Ohjaaja voi tukea keskustelun kulkua niin, että esimerkiksi nimellä kutsuu lapsia keskusteluun ja tiedustelee heidän kantojaan. Tällä tavoin ohjaaja voi ohjata lasta ottamaan huomioon kolmannen osapuolen mielipiteen.

4) Lasten osallisuutta arvostava ohjaus

Ohjaaja voi tukea lapsen emotionaalista kehitystä ja samalla kannustaa lasta hyväksymään itse itsensä. Myös aikuinen on aina itsekin oppija, jonka tulisi olla avoin oppimaan jotakin uutta lapsesta tai itsestään. (Kronqvist & Kumpulainen 2011, 79–83.)

3.3 Kirkko osallisuuden yhteisönä

Suomen evankelis-luterilainen kirkon perustehtävä on kutsua ihmisiä Jumalan yhteyteen ja rohkaista ihmiskuntaa välittämään lähimmäisistään. Ennen kaikkea kirkko korostaa tulevaisuudessa enemmän jäsenyyden merkitystä ja jäsenten vaikutusmahdollisuuksien lisäämistä. (Meidän kirkko 2014, 1.) Strategiansa mukaisesti kirkko on hengellinen yhteisö, jonka jokaisella jäsenellä oma paikka ja tehtävä. Kirkon jäsenillä on myös omia tarpeita ja vahvuuksia, joiden eteen ja pohjalta, kirkko työskentelee. Kirkko on laatinut toimintansa suuntaviivat vuodelle 2020 ja sen mukaisesti se on kohtaamisen kirkko, jonka tavoitteena on koh-

data jäsenensä vähintään viidesti vuodessa ja kaikessa toiminnassaan se korostaa seurakuntalaisten aktiivista osallistumista ja vaikuttamista kirkon asioihin. (Kohtaamisen kirkko 2014, 24.)

Kirkkoon liitetään vahvasti termi ”yhteisöllisyys” ja sitä tulisi kirkon mission näkökulmasta vahvistaa kansallisesti ja kansainvälisesti. Kirkolla on merkittävä rooli yhteiskunnassa yhteisöllisenä sillanrakentajana, esimerkiksi erilaisten ihmisten yhteiselämän mahdollistamisessa ja asenteellisten raja-aitojen poistamisessa kirkossa toimivien ja sen ulkopuolella elävien ihmisten välillä. Kirkko voi monin tavoin lisätä ihmisten yhteisöllisyyden tunnetta ja osallisuus voi olla keino tukea ihmisten sitoutumista omaan yhteisöönsä. Lisäämällä ihmisille osallisuusmahdollisuuksia, kirkko voi mahdollistaa ihmisten aktivoitumisen. Tutkimusten mukaan tekemisen kautta ihmisen aktiivisuus lisääntyy. (Addy 2012, 12–13, 37.)

Ihmiset usein kokevat olevansa kirkolle vain objekteja eivätkä subjekteja. He kokevat, että kirkko järjestää ja tarjoaa heille järjestettyä toimintaa, johon he vain osallistuvat. Kokemuksensa mukaan heillä ei ole aitoa vaikutusmahdollisuutta kirkon asioihin. Tarvitaan henkistä muutosta siihen, että ihminen voisi olla osa kirkkoa ja kokevansa olevansa osa yhteisöä, kuin perhettä. Lapsenmielisyys tulisi olla aito tavoite myös aikuisille, eikä aikuisten tulisi unohtaa lasten mielipiteen kuulemistä ja huomioimista kirkossa. (Virtanen 2008, 435–447.)

Kirkkorakennukset ja toimitilat ovat usein sisustukseltaan ja kalustukseltaan viralliset ja ne eivät viestitä ihmisille, että he ovat tervetulleita kirkon toimintaan. Toimitilat tulisi kalustaa ja sisustaa niin, että niiden kautta kirkon arvot näkyvät. Toimivat tilaratkaisut tukevat kirkon ydinsanomien välittymistä ihmisille. (Addy 2012, 30–31.)

Viime vuosien suunnitelmien ja strategioiden mukaisesti osallisuutta ja osallisuuden kokemista tullaan kirkossa vahvistamaan kaikin mahdollisuuksien mukaan. Ihmisten aito kuunteleminen ja vuorovaikutus heidän kanssaan johtavat parhaaseen lopputulokseen ja vahvistaa kirkon asemaa yhteisöllisenä instituutiona, joka aidosti haluaa kuulla sitä, mitä siltä odotetaan. (Addy 2012, 32–33.)

3.4 Osallisuus ja lapsivaikutusten arviointi Suomen kirkossa

Lapsivaikutusten arviointiprosessi on aloitettu Suomessa vuonna 2005, jolloin Suomen lapsiasiain toimikunta on laatinut aiheesta kansallisen toimintasuunnitelman: Lapsille sopiva Suomi, joka pohjautuu YK:n vuonna 2002 hyväksymään loppuasiakirjaan *A World Fit for Children*. (Piironen 2007, 3.) Erityisesti lapsivaikutusten mittaamisessa tulisi kiinnittää huomiota niihin asioihin, jotka vaikuttavat lapsen kehitykseen ja hyvinvointiin, ihmissuhteisiin ja elinympäristön toimivuuteen ja turvallisuustekijöihin. (Taskinen 2006, 16.)

Lapsivaikutuksia tulisi kaiken aikaa arvioida. Taskisen (2006, 9–11.) mukaan olisi hyvä arvioida esimerkiksi sitä miten oppilas on hyötynyt siitä, jos kouluun on lisätty oppilashuollon työntekijöitä, esimerkiksi koulukuraattori tai -psykologi. Tuloksellisuuden mittaamista julkisella sektorilla pidetään monesti vaikeana ja laskentatapoja tai indikaattoreita voi olla monenlaisia. Standardoituja mittareita on kovin vähän käytössä. Arviointi on kuitenkin helpompaa jälkepäin, kuin ennakoita arvioiden.

Tavoitteena on, että lapsivaikutuksien arviointi tulisi osaksi julkista päätöksentekoa, niin valtionhallinnossa, kuin kuntatasolla. Näissä instansseissa tehdään erilaisia strategioita ja päätöksiä, mitkä koskettavat lapsia ja heidän elinympäristöään. (Piironen 2007, 3.) Lapsivaikutusten arviointiin tulisi varata määrärahoja ja suuntaa antavana ohjeena on pidetty sitä, että arviointiin varattaisiin budjetissa yhden prosentin osuus. (Taskinen 2006, 9).

Monet yhteiskunnalliset päätökset vaikuttavat lapseen, vaikka suoranaisesti vaikuttaisivatkin aikuisiin. Sirpa Taskisen (2006, 5.) mukaan yksi esimerkki tällaisesta on mahdollinen alkoholiveron nosto tai laskeminen, joka aivan varmasti vaikuttaa tavalla tai toisella lapsen elämään. Siksi olisi tärkeää, että lapsivaikutusten arviointi tulisi normaaliksi osaksi julkista päätöksentekoa. Lapsivaikutusten arviointi on ennakoivaa ja ennaltaehkäisevää. Mahdollisia vahingollisia päätöksiä olisi vaikeampi purkaa tai ottaa uudelleen käsittelyyn.

Eräs englantilainen Elisabethin seurakunnan kirkko oli pitkään ilkeiden kohteena ja siihen syyllistyneiden nuorten kanssa käydyissä keskusteluissa ilmeni,

että nuoret kokevat kirkon aikuisten omimana vallankäytön välineenä ja siksi kohdistivat vihaa sitä kohti. Edellä kerrottu johti siihen, että kyseinen seurakunta keskittyi siihen, että kaiken ikäisten ei tulisi kokea ulkopuolisuutta kirkossa, vaan olla vahvasti osa sitä. (Virtanen 2008, 436.)

Suomen kirkossa keskustelu lasten ja nuorten osallisuudesta ja lapsivaikutusten arvioinnista on melko tuoretta. Kirkon lapsivaikutusten arviointiprosessi (LAVA) sai alkunsa kirkolliskokouksessa toukokuussa 2009 tehdyn aloitteen pohjalta lasten osallisuuden vahvistaminen, lapsen edun toteutumisen seuraaminen, lasten osallistumismahdollisuuksin parantaminen ja heidän aktivoimisensa kirkollisessa toiminnassa on keskeinen perustelu lapsivaikutusten arvioimiselle kirkossa. Lapsen oikeuksista ja perheen hyvinvoinnista huolehtiminen on kirkolle tärkeä tehtävä. Tämä tehtävä nousee jo kristillisen uskon ytimestä. (LAVA 2014, 4.)

Tehdyn aloitteen pohjalta ja siihen liittyen, vuonna 2010 Suomen seurakunnissa nimettiin ensimmäiset lapsiasiainhenkilöt, joita on tällä hetkellä yli 200 yli 150:ssä seurakunnassa. He ovat joko kirkon työntekijöitä tai luottamushenkilöitä ja heidän tehtävänä on vahvistaa, tukea ja arvioida lasten ja nuorten osallisuutta Suomen kirkon seurakunnissa. Lapsiasiainhenkilöt ovat ennemminkin mahdollistajia, kuin puolestapuhujia. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, Kirkko kuuntelee lasta i. a.)

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokous, toukokuussa 2014, sisällytti kirkkojärjestykseen; lapsivaikutusten arvioinnin eli LAVA:n. LAVA- arviointi on työväline, jolla selvitetään lapsen etu kirkollisessa päätöksenteossa. Selvityksen pohjalta arvioidaan vaikutuksia lapsen hyvinvointiin ja samalla osallistetaan lapsia ja heidän perheitään. Tätä työvälinettä voidaan käyttää tietyssä päätöksentekoprosessissa rajatusti tai sitä voidaan käyttää laajempaan toimintamallina. (Nurmi & Rantala 2011, 35–37.)

4 AIEMMAT TUTKIMUKSET JA HANKKEET

Lasten ja nuorten osallisuus on yhteiskunnallisessa keskustelussa ajankohtainen aihe ja se näkyy myös siinä, että aihetta on tutkittu paljon. Ammattikorkeakoulujen Theseus- julkaisuarkistossa on osallisuuteen liittyviä opinnäytetöitä runsaasti. Jos rajaa osallisuuden koskemaan vain kirkkoa ja seurakuntia on tutkimuksia tehty melko vähän. Löysin omaa työtäni hyödyttäviä opinnäytetöitä viisi.

Veera Värtelä (2010) on tutkinut opinnäytetyössään lasten ja nuorten osallisuutta päiväkerhossa. Tutkimus tehtiin Leppävaaran ja Tapiolan seurakunnissa ja tutkimustulokset osoittivat, että päiväkerhotyössä on runsaasti lapsille erilaisia osallisuusmahdollisuuksia ja toiminta on osallisuutta vahvistavaa. Värtelän mukaan lasten mielipiteitä selvitetään Leppävaarassa melko paljon. Myös lastenohjaajat omalla asenteellaan ja toimillaan toimivat lasten osallisuuden lisääntymiseksi. Kyseessä on prosessi, joka kehittyy kaiken aikaa.

Tiina Taavitsainen (2012) on käsitellyt opinnäytetyössään lasten ja nuorten osallisuutta ja sen toteutumista kirkossa. Tutkimus liittyy eri kirkon palvelujärjestöjen yhteiseen hankkeeseen ”Lasten ja nuorten oikeuden kirkossa 2009 – 2011. Erityisesti hän on tutkinut osallisuutta kirkollisen päätöksenteon ja hallinnon näkökulmasta. Tutkimuksessaan hän päätyi siihen, että kyllä kirkossa on olemassa erilaisia osallisuusmahdollisuuksia, mutta ne eivät ole vielä vakiintuneet kovinkaan laajasti seurakuntiin.

Jaska Palomäki & Pasi Parila(2012) ovat opinnäytetyössään selvittäneet nuorten kokemuksia vaikutusmahdollisuuksistaan Kauhajoen seurakunnan nuorisotyön arjessa. Tutkimustuloksien mukaan pääosin nuoret ovat tyytyväisiä omiin vaikuttamismahdollisuuksiinsa. Tehdyn kyselyn mukaan on heitäkin, jotka olisivat halukkaita enemmän vaikuttamaan nuorisotyön toimintoihin ja olisivat valmiita ottamaan itse enemmän vastuuta nuorisotyön toiminnoissa. Tutkimuksessa vahvistui selvästi sekin käsitys, että nuorille seurakunta on yhteisö, jota he pitävät itselleen merkittävänä.

Lauri Lehtosen (2013) työssä nuorten osallisuutta tutkittiin siitä näkökulmasta, että ovatko nuoret aktiivisia toimijoita vai toiminnan kohteita. Yhteistyössä Nuorten Keskuksen kanssa tehdyn tutkimuksen mukaan nuorilla on kirkossa runsaasti vaikutusmahdollisuuksia, joista esimerkiksi yhdessä työntekijöiden ja luottamushenkilöiden kanssa järjestetyt nuorten kuulemistilaisuudet olivat onnistuneita.

Eetu Mantereen ja Henri Mäki-Kahman (2014) opinnäytetyö keskittyi seurakuntien toimitiloihin ja siihen, miten niissä on paikkoja ja tiloja nuorille hartausharjoitukseen ja hiljentymiseen. Tutkimus oli nuorisolähtöinen ja siinä kattavasti kuvattiin lasten ja nuorten toiveita liittyen hartaustiloihin, joissa he kokoontuvat. Nuorten keskeiset toiveet liittyivät erityisesti siihen, että hartautta ja hiljentymistä varten olisi pysyvä paikka.

Osallisuushankkeista kirkossa ja seurakunnissa on melko vähän tutkimustulosta. Monissa seurakunnissa on vuosien saatossa otettu käyttöön lasten ja nuorten osallisuutta lisääviä toimintamalleja. Lapsiasianhenkilöitä ja seurakunnissa jo yli 200 yli 150 seurakunnassa. Seurakuntia Suomessa on 428, joten vielä ei toiminta ole kaiken kattavaa. (LAVA 2014, i. a.)

Lapsivaikutusten arviointi on joissakin seurakunnissa otettu jo käyttöön vuonna 2009. Kokeiluseurakuntia olivat Espoon ja Turun seurakuntayhtymät. Kokeilut ovat kuitenkin olleet melko hallintokeskeisiä ja lapsivaikutuksia on arvioitu päätöksenteossa. Turussa on kokeiltu myös suoraa lapsikuulemistä, esimerkiksi partiossa, kerhotoiminnassa ja isoskoulutuksessa. (Nurmi & Rantala 2011, 174–176.)

Vantaalla on 1968 rakennettu ja vuonna 2004 peruskorjattu Pyhän Annan kirkko, jonka suunnittelussa lähdettiin liikkeelle nimenomaan lasten ja lapsiperheiden tarpeista. Heidän tarpeet on otettu huomioon sisustuksessa, kalustuksessa ja alttaritauluissa. 9-12-ikäiset tytöt osallistuivat kirkon sisustuksen suunnitteluun yhdessä lapsityönohjaajan ja sisustusarkkitehdin kanssa. Heidän ideat ja lostuivat ammattitaiteilijoiden toimesta esimerkiksi kirkkotekstiileihin ja lattialaattojen kuviksi. (Vantaan seurakunnat 2004)

Punkaharjun kappeliseurakuntaan nuorisotyönohjaaja Juha Hakala kertoo, että heidän seurakunnassaan on vuonna 2013 aloitettu osallisuusprojekti, joka liittyy Meidän kirkko – osallisuuden yhteisö strategiaan. Projekti ei ollut sidottu pelkästään kasvatuksen työmuotoihin, vaan se näkyi vahvasti kappeliseurakunnan kaikissa kasvatuksen työmuodoissa. Kaikilla kappeliseurakunnan kasvatuksen työmuotojen leireillä järjestettiin kysely lasten ja nuorten mielipiteistä liittyen jumalanpalvelukseen, jonka suunnitteluun ja toteutukseen ovat seurakuntalaiset aktiivisesti osallistuneet. Tehdyssä kyselyssä monet vastaajat nostivat esille, että kirkossa on kovat ja epämukavat penkit. Tuloksen pohjalta kappelineuvosto päätti, että tämä asia pitää korjata ja teki päätöksen sohvan hankkimisesta kirkkoon. Sosiaalisen mediassa kappeliseurakunnan Facebook- sivuilla lapset ja nuoret saivat äänestää annetuista sohvavaihtoehtoista mieleisensä. Äänestystuloksen selvittyä viranhaltijat tilasivat sohvan. Seurakunnan saaman palautteen perusteella sohva tuo jumalanpalvelukseen rentoutta ja parasta tuntuu olevan se, että nuoret ovat itse saaneet päättää minkä sohvan kappeliseurakunta hankki. (Henkilökohtainen tiedonanto 1.12.2014.)

Juha Hakala korostaa, että heidän kappeliseurakunnan jumalanpalveluksessa on pyritty satsaamaan lasten ja nuorten osallisuuteen. Varhaisnuoret avustavat esimerkiksi sunnuntai kirkkotilan järjestämisessä ja kolehdin kannossa. Nuoret vastaavasti osallistuvat monin tavoin jumalanpalveluksen valmisteluihin järjestämällä esimerkiksi jumalanpalveluksen jälkeen pystykahvit, jonka tarjoilut ovat itse valmistaneet (Henkilökohtainen tiedonanto 1.12.2014.)

Opinnäytetyön tavoitteena on luoda lapsille ja nuorille osallisuutta lisääviä ja toiminnallisia tuokioita sekä parantaa lasten ja nuorten kuulemistä ja omiin asioihin vaikuttamista Loimaan seurakunnassa. Kehitettyjen toimintatuokioiden kautta lapset ja nuoret saavat mahdollisuuden osallisuuden lisääntymiseen ja aidosti vaikuttaa oman toimintaympäristönsä kehittämiseen.

Osallisuustuokioissa syntyneitä ideoita on tarkoitus käyttää jatkossa niin, että aluksi tuotokset esitetään seurakunnan viranhaltija- ja luottamushenkilöjohdolle. Mikäli päättäjien asenneilmapiiri sen mahdollistaa, niin saatuja ideoita ja parannusehdotuksia käytetään Kaupunginkirkon alasalin uudelleensisustuksessa.

Saatujen kokemusten pohjalta on tarkoitus luoda toimiva malli, jonka pohjalta voidaan Loimaan seurakunnassa jatkossakin ottaa huomioon lasten ja nuorten toiveita. Kehittämistehtävästä saadut tiedot ja kokemukset voivat omalta osaltaan toimia pohjana, kun Loimaan seurakunnassa luodaan lapsivaikutusten arvioinnin pelisääntöjä ja toimintaohjeita tulevaisuudessa.

5.2 Toteutusympäristö

Loimaan seurakunta sijaitsee Varsinais-Suomessa, Turun ja Tampereen välissä 9-tien varressa. Loimaalla on asukkaita 17 000 ja seurakuntaan kuuluu 12 500 jäsentä. Seurakunnassa on noin 45 työntekijää. Seurakunta on kokenut kaksi seurakuntaliitosta 2000-luvulla: Loimaan kaupunkiseurakunnan ja Kanta-Loimaan seurakunnan liitos vuonna 2005 ja Alastaron ja Mellilän seurakuntien liitos vuonna 2009. (Loimaan seurakunta)

Seurakuntaliitoksen jälkeen Loimaan seurakunnalla on, kiinteistöjen myymisen jäljiltä, 6 kirkkoa, joista pääkirkko on Kanta-Loimaan kirkko. Lisäksi seurakunnalla on Alastaron ja Kanta-Loimaan seurakuntatalot, Mellilän seurakuntakoti, Hulmin kerhopiste ja Nahuntupa. Leirikeskusta seurakunnalla ei ole ja leirit pidetään vuokratiloissa niin koti- kuin ulkomailla. Nuorisotoimisto toimii vuokralla liiketilassa kaupungin keskustassa. (Loimaan seurakunta)

Kehittämistehtävä on toteutettu Loimaan Kaupunginkirkolla, jonka yhteydessä on myös toimintakeskus, jossa on kirkkoherranvirasto, toimistotiloja sekä ko-

koontumistiloja. Kirkko peruskorjattiin ja uudelleen vihittiin vuonna 2009. Suunnitelman teki arkkitehtitoimisto Hanna Lyytinen Oy. (Loimaan seurakunta)

Loimaan seurakunnassa työskentelee lapsityössä lapsityönohjaaja ja neljä lastenohjaajaa. Nuorisotyössä toimii johtava nuorisotyönohjaaja ja kaksi nuorisotyönohjaajaa. Vapaaehtoisia toimijoita on isosina, varhaisnuorten kerhonohjaajina sekä pyhäkoulunopettajina. Seurakunnan toimitilojen lisäksi monet lapsi- ja nuorisotyön toiminnot ovat pääasiassa kouluilla ja liikuntatiloissa. (Loimaan seurakunta)

Seurakunnan tiloissa ei ole yhtäkään tilaa, joka olisi kohdennettu lasten ja nuorten käyttöön ja jonka sisustukseen ja toimintojen suunnitteluun lapset ja nuoret olisivat itse saaneet vaikuttaa. Seurakunnan kaikissa tiloissa kokoontuu ajoittain aikuisryhmiä ja tiloja muutetaan myös ajoittain muistotilaisuuskäyttöön. Se tuo rajoitteita tilojen sisustukseen ja käyttöön. (Loimaan seurakunta)

Lapsivaikutusten arviointia on käsitelty Loimaan seurakunnan kirkkoneuvostossa syksyllä 2014 ja kirkkoneuvosto merkitsi tietoonsa saatetuksi kirkolliskokouksen päätöksen. Seurakunnan yksityiskohtaiset jatkotoimenpiteet asiassa on vielä sopimatta. Loimaan seurakunnassa ei ole nimetty vielä lapsiasiainhenkilöä. (Loimaan seurakunta)

5.3 Kohderyhmät

Kehittämistehtävän toimintatuokioihin osallistui kaksi päiväkerhoryhmää, joissa oli kymmenen 4-5-vuotiastasta lasta. Ryhmää ohjas lisäksi yksi lastenohjaaja, joka avusti ja osallistui toimintatuokion toteutukseen sekä oli arviointiin. Nuorten ryhmiä oli kaksi: isoskoulutusryhmässä 25 nuorta ja vanhempien nuorten ryhmässä 8 nuorta. Nuorten ryhmiä ohjasi 2-3 nuorisotyönohjaajaa.

Kohderyhmissä oli sekä lapsia ja nuoria, jonka koin haastavana. Toimintatuokiot rakennettiin käytännössä kahdelle ikäryhmälle, niin että huomioon otettiin heidän ikä, kehitystaso ja erityistarpeet. Pienet lapset olivat päiväkerholaisia ja iältään 4–5-vuoden ikäisiä. Nuoret vastaavasti olivat 15–18 ikäisiä. Nuorimmat

heistä olivat isokoulutuksessa olevia ja vanhemmat ovat olleet seurakunnan toiminnassa jo pidempään.

5.4 Luotettavuus ja eettisyys

Eettisyyden tulee näkyä kaikin tavoin koko opinnäyteprosessin ajan. Opinnäytetyön metodeja ja aihetta valittaessa tulee huomioida eettinen näkökulma. Nämä kriteerit koskevat myös toiminnallisia opinnäytetöitä ja kehittämistehtäviä, joissa tulee näkyä ihmisten kunnioittaminen, tasa-arvo, oikeudenmukaisuus ja vuorovaikutus. Erilaisia ammattikäytäntöjä ja toimintatapoja kehittäessä tulee harjoittaa rakentavaa kriittisyyttä. (Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä 2010, 11–12.)

Toimintaa suunnitellessani otin huomioon yhteistyökumppanien odotukset ja mielipiteet koskien lapsi- ja nuorisoryhmien työskentelyä. Toiminnassa olleet lapset ja nuoret eivät tule tunnistetuksi kehittämistehtävän prosessikuvauksissa.

Opinnäytetyöni ja siihen liittyvä työskentelyni on ollut lastentarhaopettajan ammattieettisten periaatteiden mukaista. Kaikessa toiminnassaan lastentarhaopettajan tulee pitää jokaista lasta arvokkaana yksilönä ja hänen ihmisarvoaan loukkaamattomana. Lastentarhaopettajan tehtävänä on tukea lapsen kokonaisvaltaista kasvukehitystä ja mahdollisuutta oppia itsestään sekä toisista ihmisistä. Jokaisen lapsen tulee saada kasvaa ja kehittyä omaa vauhtiaan ja sitä mahdollisuutta tulee lastentarhaopettajan suojella kaikessa toimissaan. (Lastentarhaopettajanliitto 2005, 5–6.). Edellä mainittuja eettisiä velvoitteita noudatin ja kunnioitin kaikissa toimissani liittyen opinnäytetyöhöni.

6 KEHITTÄMISTEHTÄVÄN SUUNNITTELU, TOTEUTUS JA ARVIO

6.1 Suunnittelu

Toimintatuokiot pidettiin päiväkerholaisille ja nuorille loppukeväästä 2014. Toimintatuokioiden suunnittelun aloitin jo kuukautta ennen kokoontumisia ja ohjelmaa rakentaessa otin huomioon lasten ja nuorten iän ja kehitystason. Toimintatuokion pituus oli lapsille noin 60 minuuttia ja nuorille 90 minuuttia.

Aluksi yhtenä vaihtoehtona oli, että toimintatuokiot olisivat olleet vain lapsille tai vain nuorille. Saaduista tuloksista ei olisi ollut tässä tapauksessa hyötyä, koska tila on kuitenkin molempien ikäryhmien käytössä. Työntekijöiden kanssa käydyn keskustelun pohjalta tulin siihen tulokseen, että toimintatuokiot tulisi toteuttaa sekä lapsille, kuin nuorille. Lapsilla ja nuorilla on kummallekin ikäryhmälle ominaisia tarpeita,

Ennen ohjausta kävin ryhmien ohjaajien kanssa läpi ryhmän jäsenten perustiedot, erityistarpeet ja muut mahdolliset huomioon otettavat asiat, joista voi olla hyötyä toimintatuokioita suunnitellessa ja järjestäessä. Opastin ohjaajia osallistumaan toimintaan havainnoiden ja olemaan kaiken aikaa mahdollisimman objektiivisia. Sovimme, että mahdollisiin ongelmiin tai mahdollisiin käytöshäiriöihin puututaan vain, jos tilanne sitä vaatii.

Ohjeistin ohjaajia arvioimaan objektiivisesti lasten ja nuorten kiinnostusta työskentelyprosessiin sekä sitä, miten he osallistuvat työskentelyyn. Tavoitteena oli myös, että lapset saavat lopuksi arvioida työskentelyään myös itse. Tavoitteena oli myös, että toimintatuokioissa vallitsee kannustava ja innostunut ilmapiiri. Toimintatuokiot olivat tavoitteellisia tilanteita, jossa myös opeteltiin ottamaan huomioon ryhmän muut jäsenet ja opeteltiin vuorovaikutustaitoja. Kaikessa tekemisessä onnistuminen on mahdollista, jos asenne on kannustava ja iloinen.

Kerron seuraavaksi melko yksityiskohtaisesti toimintatuokioiden sisällöstä, että niistä voisi olla hyötyä jatkossa muillekin. Toimintatuokioiden ohjelmarungot ovat tämän opinnäytetyön liitteissä. Kuvaan lapsiryhmän ja nuorisoryhmän

työskentelyt erikseen, koska niissä oli luonnollisesti eroavaisuuksia ikäeron ja kehitystason takia.

6.2 Toteutus lapsiryhmille

Lapsille suunnatut toimintatuokiot järjestettiin toukokuun lopussa eli kerhokauden loppuvaiheessa ja tilanteessa, jossa ryhmädynamiikka toimii. Kyseessä olevat kerhot kokoontuivat kaksi kertaa viikossa. Toimintatuokioiden lähtökohdana ja perustana oli lapsilähtöisyys. Suunnittelussa oli luontevaa hyödyntää aikaisemmin käyttämiäni leikkejä ja hartauselementtejä. Ohjelmarunko oli suuntaa antava, koska jokainen ryhmä on erilainen ja esimerkiksi joku harjoite sopii toisille, mutta joillekin se ei toimi laisinkaan. Toisessa ryhmässä oli enemmän poikia ja he enemmän pitivät fyysisestä tekemisestä ja eivät motivoituneet käymään keskustelua.

Kaikessa suunnitellussa lähdin siitä, että lapsi on toimija eikä toiminnan kohde. Kaikessa tekemisessä heille annettiin mahdollisuus itseohjaavuuteen ja ohjaajan roolissa minä toimin vuorovaikutuksessa ryhmään ja otin huomioon ryhmädynamiikan ja sen mahdolliset erityistarpeet.

Kaikki toimintaosiot liittyivät toimintatuokioiden teemaan, joka oli rakentaminen ja sisustaminen. Alusta asti lapsien kanssa keskusteltiin aiheesta paljon. Hartaustilanteet sujuivat molemmissa lapsiryhmissä rauhallisesti. Pienet rakentajat me-leikissä lapset innostuivat, koska siinä hakataan ja tehdään monenlaisia liikkeitä. Teemaan johdattelu herätti lapsissa aitoa kiinnostusta ja innostusta. Lapsille ominaiseen tapaan rakentaminen kiinnosti paljon, koska puu ja vasaran hakkaaminen kiinnostavat lapsia ja vasaranpaukuksesta riittää paljon iloa ja naurua. Ensimmäisessä lapsiryhmässä monet lapset kertoivat, kuinka heillä rakennetaan uutta taloa tai kuinka iso vasara on isoisillä tai isillä.

Seuraavaksi lasten kanssa teimme - "Äänestä jaloillasi"- työskentelyn, missä huomasin selvästi, miten eri tavoin lapset suhtautuvat päätöksen tekemiseen. Erityisesti toisessa lapsiryhmässä oli erityisesti eroja siinä, miten lapset tekivät päätöksensä omasta lempiväristään tai ehdotusväristään alasaliin liittyen. Mo-

nen valintaan vaikutti se, miten toimi läheinen kaveri, jonka kanssa muutenkin leikitään kerhossa. Ensimmäisessä ryhmässä oli sekä tyttö ja poika, jotka tekivät päätöksensä nopeasti ja itsevarmuutta uhkuen kävelivät eri värien päälle.

Värivalinnoissaan lapset valitsivat lempiväreikseen monia erilaisia värejä. Seuraavassa osiossa he eivät kuitenkaan valinneet, tilan väriehdotukseksi, lempiväriään, jonka olivat valinneet aiemmin. Eniten suosiota lasten parissa saivat pinkki ja musta. Toisessa lapsiryhmässä vahvaa suosiota sai myös harmaa. Sen jälkeen mietittiin, että esimerkiksi jos kaikki tilan seinät olisivat mustia, niin miltä se näyttäisi

Mitä tilassa pitäisi olla? – osiossa keskustelimme lapsien kanssa siitä, mitä asioita tai esineitä lapset haluaisivat tilaan. Lapsilla oli kovin lapsille ominaisia ja melko yksinkertaisesti toteutettavissa olevia ehdotuksia, kun saivat muutaman minuutin ideoita sitä, mitä haluaisit tilassa olevan. Heidän ehdottamia asioita olivat pääasiassa: karkkia, leluja ja soittimia. Jotkut ehdottivat uusia huonekaluja.

Toimintatuokio päätettiin yhdessä niin että yhdessä lasten kanssa kävimme yhteenvetona läpi sitä, mitä olimme yhdessä tänään tehneet ja minkälaisia ajatuksia tilan mahdollinen sisustaminen heissä herätti. Lapsille ominaiseen tapaan heillä riitti juttua ja paljon kysymyksiä aiheeseen liittyen ja sen ulkopuolelta.

6.3 Toteutus nuorille

Nuorten ryhmät kokoontuivat toimintatuokioihin toukokuussa. Nuorisoryhmän ohjaaminen oli luontevaa, koska nuoret ovat työni puolesta minulle tuttuja ja siksi työskentelyn alustus ei vaatinut aikaa. Alkuorientaatiossa nuorille kerrottiin siitä, miksi olimme kokoontuneet. Jatkuva haaste nuoria ohjatessa oli, että työskentelyn ohjaajana pitäisi pyrkiä olemaan objektiivinen eikä saisi johdatella nuoria mitenkään.

Ensimmäisessä ryhmässä oli mukana isoskoulutusta käyviä nuoria ja he tunsivat toisensa jo melko hyvin, koska olivat toimineet ryhmänä jo lähes vuoden. Isoskoulutuslaisten työskentelyn alussa, joku nuorista totesi vilpittömästi kysy-

myksen: ”Saataisko mekin sanoo?” Hämmästyen esitetty kysymys oli itselleni puhutteleva ja toimi hyvänä orientaation pohjana koko työskentelylle. Kysymys kuvaa mielestäni hyvin sitä miten paljon aikuiset päättävät ja sanoittavat lasten ja nuorten mielipiteet. Sen kautta oli ilo kannustaen todeta nuorille, että heillä olisi nyt oikeus sanoa mielipiteensä.

Vanhojen nuorten ryhmässä on eri-ikäisiä nuoria, jotka olivat jo usean vuoden ajan olleet eri nuorisotyön toiminnoissa ja toimineet vapaaehtoisina kerhonohjaajina ja isosina. Nuorten työskentelyyn sisältyi paljon keskustelua, mutta myös heillä oli mahdollisuus luovaan työskentelyyn Nuoret saivat ottaa kantaa alaselin sisustamiseen ja mahdolliseen remontoimiseen hyvin luovasti. Mahdollisuus oli askarrella tai tehdä valkotaululle erilaisia pohjapiirroksia, joiden avulla oli muidenkin helppo arvioida tehtyjä ehdotuksia.

Nuorilla oli valtavasti ideoita liittyen alaselin tämän hetkiseen sisustukseen, kalustukseen ja asioihin, joihin kiinnittivät huomiota. He nostivat esille, että tila on melko laitosmainen ja sitä voisi kuvata kylmäksi. Nuorten mielestä valkoiset seinät tekevät tilan liian avaraksi ja suureksi. Toisaalta jotkut sanoivat, että tila on mukava, koska se on tuttu jo monen vuoden takaa. Jotkut kalusteet olivat nuorten mielestä yhteen sopimattomat ja ne pitäisi poistaa. Valkoisia seiniä ja koulumaisia opetustauluja nuoret kritisoivat voimakkaasti. Monen mielestä tila muistuttaa koululuokkaa ja jää siksi kaukaiseksi.

Isoskoulutusryhmälle värimaailma ei ollut kovin merkittävä. Ideoita väreihin oli heidän tekemissä ehdotuksissa melko vähän. He keskittyivät enemmän kalustejärjestelyihin.

Vanhat nuoret vastaavasti keskittyivät tilan värimaailmaan. Valkoiset seinät pitäisi maalata heidän mielestä mustiksi, oransseiksi tai harmaiksi. Musta sai kannatusta siksi, koska se pienentäisi tilaa. Heidän mielestä musta loisi positii-visesti ”pesämäisyyttä” alaselisiin. Tila tarvitsisi valoja molempien ryhmien mielestä huomattavasti paljon enemmän. Yhtenä vaihtoehtona esitettiin myös suuren tilan jakamista pienempiin.

Molempia nuorisoryhmiä yhdisti se että he haluaisivat saada alaselisiin kukkia, joita siellä ei ole tällä hetkellä lainkaan. Kalusteet he järjestelisivät uudelleen ja

yhteen sopimattomat sovat he poistaisivat. Tilassa on ollut sääntönä, ettei siellä pidetä verhoja ja siihen nuoret yksimielisesti esittivät jyrkän vastalauseensa.

Suunnitteluhetken jälkeen molemmille ryhmille pidettiin kahvihetki, jonka aikana nuoret saivat miettiä myös ajankohtaista kirkollista keskustelua, joka tuohon aikaan kävi kuumana liittyen parisuhdelakiin. Nuorten kanssa keskusteluissa nousi esille kirkossa esiintyvät ahdasmieliset kannanotot. Nuoret myös toivoivat, että kirkko mainostaisi aggressiivisemmin mediassa. Keskustelua käytiin myös marraskuun seurakuntavaaleista ja monia heistä kiinnosti vaalit, koska se olisi heille se ensimmäinen kerta.

6.4 Palautteet ja oma arvio

Ohjaajat saivat antaa palautetta toimintatuokioiden jälkeen ja heille järjestettiin myöhemmin omat ryhmäpalauttekeskustelut, joissa toimintatuokioita käytiin läpi keskustelemalla ja miettimällä niiden hyödyntämistä lasten osallisuuden lisäämiseen. Ohjaajia oli pyydetty havainnoimaan lasten sekä minun työskentelyäni ohjaustilanteissa.

Lastenohjaajien palautteen mukaan toimintatuokio oli yksi selkeä kokonaisuus, joka pohjautui loogisesti teemaan. Toimintatuokio oli hyvin suunniteltu ja se eteni järjestelmällisesti. Ohjaajat pitivät hyvinä väriharjoitteita, koska lapset innostuvat väreistä. Ohjaajat olivat havainnoineet, että lapsien päätöksentekokyvyissä oli paljon eroja, sillä jotkut valitsivat mielivärinsä itsenäisesti ja osa seurasi kaverin valintaa.

Lastenohjaajien mukaan toimintatuokiot aktivoivat lapsia ideoimaan ja tuki heidän mielikuvituksen käyttöä. Lapset olivat jatkaneet, toimintatuokion loputtua alasalista. Erityisesti he olivat jutelleet ja ideoineet seinien maalaamisesta ja erilaisista värivaihtoehdoista.

Ohjaajien palautteen mukaan ohjaustapani oli selkeä ja looginen. Ohjauksessa näkyi aiempi työkokemus, joka helpotti vieraan lapsiryhmän ohjaamista. Ohjausotteeni oli lasta kunnioittava ja lapsilähtöinen. Lastenohjaajien oman arvion mukaan heillä oli ajoittain haastavaa pysyä objektiivisina. Heidän teki mieli puut-

tua ajoittain lasten keskusteluun, mutta halusivat kuitenkin antaa tilaa lapsien keskusteluille ja mielipiteille. Näillä harjoitteilla voi ohjaajien mukaan helposti selvittää pienenkin lasten mielipiteitä. Osallisuus toteutui siinä, että jokainen lapsi sai kertoa tai tekemisen kautta tuoda esille mielipiteensä.

Nuorisotyöntekijöiden antaman palautteen mukaan alaselän sisustamisteema innosti nuoria ideoimaan luovasti tilan mahdollisuuksia. Ohjaajat yllättyivät, kuinka kypsästi nuoret toivat mielipiteitensä julki, miettivät tilan nykytilaa ja kuinka tila ei viestitä ihmisiä tervetulleeksi. Ohjaajien mukaan ohjausotteeni oli selkeä ja nuorta kunnioittava. Nuorten mielipiteitä ja tekemisiä ei yritetty ohjata ja johdatella. Tämä toimintatuokio omalta osaltaan aktivoi nuoria ja sitä voi käyttää pohjana jatkotyöskentelyissä.

Lapsiryhmien kokoontumiset päätettiin niin, että lopuksi he saivat antaa palautetta toimintatuokiosta. Palautteen lapset antoivat suullisesti. He olivat innostuneita ja kertomansa mukaan pitivät erilaisesta päiväkerhosta. Lapsilla riitti asiasta paljon juteltavaa. He halusivat keskustella edelleen siitä vielä miten heidän kerhotilaansa pitäisi kunnostaa. Työskentely oli saanut päälle vauhtivaihteen, jolloin innostus oli selvästi ottanut yllätteen ja mielikuvitus pääsi valloilleen.

Nuorisoryhmien kokoontuminen päätettiin loppuhartauteen, mutta sitä ennen nuoret saivat antaa vapaasti suullista palautetta toimintatuokiosta. Nuoret toivoivat, että alaselän voisi tulla heidän paikkansa ja sen uudistuksissa otettaisiin huomioon heidän toiveensa. Heitä ei häittäisi se, että tilaa käyttäisivät myös pienet lapset. Monen mielestä tärkeintä olisi vain se, että tilasta tuli nuorekas ja rento.

Itse koin lapsi- ja nuorisoryhmien ohjaamisen luontevana ja luonnollinen syy siihen onkin luontevasti pitkä työkokemus kirkon kasvatustyöstä. Omana vahvuutenani näen taidon motivoida ihmisiä ja kyvyn kohdata jokainen lapsi omana yksilönä. Itse olen vahva persoona ja tuon mielipiteeni vahvasti esiin ja siksi olen iloinen, että osasin toimia ohjaustilanteissa objektiivisesti ja en mitenkään yrittänyt lapsia tai nuoria ohjata mihinkään suuntaan. Olen tyytyväinen toimintatuokioiden sisältöihin, erityisesti väriharjoitteisiin, jotka itse kehitin tätä tarkoitusta varten.

Toimintatuokioiden ohjaustilanteissa pidin tärkeänä, etten minä itse, niin kuin ei, muutkaan ohjaajat, tahtoen tai tahtomattaan yritä ohjata lasten mielipiteitä ja ajatustyöskentelyä. Siinä onnistuttiin hyvin ja ohjaajat keskittyivät havainnoimaan toimintatuokioiden toteutusta ja lasten ja nuorten työskentelyä.

Ohjaajien kanssa käydyt palautekeskustelut olivat antoisia ja koin ne tasavertaisiksi keskusteluiksi. Kirkon kasvatustyön piirissä toimii ammattilaisia, joista monet tekevät ruohonjuuritason työtä, mutta työtä, joka on erittäin merkittävää. Sain palavereissa monipuolista palautetta niin itse toimintatuokioihin, kuin ohjausmenetelmiin. Alusta alkaen dokumentoin työskentelyä ja tallensin valokuvia ja muuta materiaalia. Mielestäni niiden pohjalta voimme jatkaa osallisuusprosessin kehittämistä eteenpäin. Yhteinen mielipide muodostui vahvaksi: meidän pitää enemmän kuulla lapsia ja nuoria työssämme.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Ammatillinen kasvu on jatkuva prosessi, jossa oma osaaminen kehittyy ja ammatti-identiteetti voi kehittyä reflektoinnin kautta. Ammatillinen kasvu ei kehity vain teoreettisen tiedon lisääntyessä, vaan myös emotionaalisen kehittymisen kautta. Hyvin toimiva työyhteisö on perusta ammatilliselle kasvulle. (Wallin 2007, 2–4.)

Opinnäytetyö on ollut itselleni ammatillisesti kasvattava prosessi. Se on ollut reilun puolen vuoden mittainen ja vaatinut suunnitelmallista työskentelyä tavoitteiden toteutumiseksi. Hyvin suunniteltu prosessi on ollut hyvä perusta edetä askel askeleelta kohti haluttua määränpäättä. Prosessia helpotti oppimispäiväkirjan laatiminen, johon oli hyvä arkistoida havainnoimiani asioita sekä ajatuksia, joita toimintatuokiot itsessäni herättivät. Niiden pohjalta oli myös melko helppoa saada materiaalia kirjalliseen tuotokseen.

Olen pitkään toiminut erilaisissa kasvatustehtävissä ja toiminut kaiken aikaa erikäisten lasten kanssa, mutta erityisesti pienten lasten kanssa työskentely vahvisti ammatillista osaamistani ja antoi uusia näkökulmia kristillisenä varhaiskasvattajana toimimiseen. Oli hyvä, että toimintatuokiot järjestettiin varhaiskasvatuksen toimintaympäristössä, koska pätevoidyn myös lastentarhanopettajaksi. Itse yllätyin vilpittömästi lasten aktiivisuudesta osallistua yhteiseen tekemiseen ja päättelykyvystä, jota rikasti lapsellinen mielikuvitus. Siitä monen aikuisen tulisi ottaa mallia. Lapsilta löytyy kyky osallisuuteen mikäli aikuisten ihmiset sen mahdollistavat.

Toimin Loimaan seurakunnan johtavana nuorisotyönohjaajana ja oman työkokemuksen perusteella on osallisuutta toteutettu Loimaan seurakunnassa, niin, että kirkkoneuvosto on nimennyt nuorisotyön toimintaryhmään myös nuoria, jotka ovat seurakunnan toiminnassa. Lisäksi nuoria otetaan mukaan iltamessujen toteuttamiseen. Nuorten osallistuminen konfirmaatiomessujen toteutukseen on lisääntynyt. Niissä on toteutettu dialogisia saarnoja, joissa saarnaaja keskustele nuoren rippikoulukokemuksista. Nuoret osallistuvat konfirmaatiomessuissa myös tekstinlukuun, rukouksiin ja kolehdinkeräämiseen.

Olen myös saanut itse olla aktiivinen yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa ja teoriassa ollut osallisuuden ytimessä. Kehittämistehtävää tehdessäni havaitsin kuitenkin, etten ole tarpeeksi aktiivisesti toiminut lasten ja nuorten osallisuuden toteutumisen toteutumiseksi. Osallisuudesta olen oppinut paljon uusia näkökulmia ja niitä voin tulevaisuudessa hyödyntää omassa työssäni, toimin sitten nuorisotyössä tai varhaiskasvattajana. Asiaa voin myös pitää esillä kuntapolitiikassa.

Lapsiasiainvaltuutettu Maria Kaisa Aulan mukaan julkisessa päätöksenteossa tulisia asettaa tärkeimmäksi asiaksi lapsen paras. Se on aikuisen ehdoton velvollisuus. On kuitenkin muistettava, ettei lapsen etu ole aina lapsen mielipide. (Aula 2011, 24–25.)

Lasten ja nuorten osallisuuteen liittyen löytyy runsaasti erilaista kirjallisuutta ja teoriamateriaalia. Opinnäytetyöni teoreettista pohjamateriaalia hankkiessani oli pakko rajata lähdemäärääni. Kriteeriksi asetin osallisuusteoriat, jotka liittyvät lapsiin ja nuoriin. Kirjallisuudesta löytyy melko vähän konkreettisia kuvauksia erilaisista osallisuushankkeista tai -kokeiluista. Opinnäytetyössäni on esiteltyinä joidenkin seurakunnan toimintamalleja ja montaa niistä voisi käyttää pohjana muissakin seurakunnissa.

Yhteiskunnalliset toimet tähtäävät vahvasti lapsen ja nuoren osallisuutta vahvistavaksi. Lapsiasiainvaltuutetun nimeäminen vuonna 2005 oli merkittävä askel lapsenoikeuksien parantamiseksi Suomessa. Lapsiasiainvaltuutettu toimii lapsen äänen vahvistajana ja edunvalvojana. Lapsilla on myös mahdollisuus olla suoraan yhteydessä lapsiasiainvaltuutetun toimistoon. Lapsiasiainvaltuutettu on merkittävä yhteiskunnallinen keskustelija ja hänen kannanotot ylittävät helposti uutiskynnyksen mediassa. Lapsiasiainvaltuutettuna aiemmin toimineen Maria Kaisa Aulan mukaan aikuisen velvollisuus on kaikissa toimissaan ja pyrkiä ajattelemaan sitä mikä on lapsen tai lapsiryhmän paras. (Aula 2011, 24–25.)

Erilaista osallisuuteen liittyvää tutkimustietoa on myös löydettävissä ja ammattikorkeakoulutasoisissa opinnäytetöissä termi osallisuus on mukana yhä useammin esillä ja kertoo osaltaan siitä, että asiaa pidetään merkittävänä.

Tutkimusten mukaan osallisuuden vastakohta on osattomuus ja syrjäytyminen, joka on tutkimusten mukaan kasvussa. Siksi onkin tärkeää, että osallisuusmahdollisuuksia lisätään ja sen toteutumiseksi tehdään töitä. On myös, että selvää että lapsena ja nuorena saadut myönteiset kokemukset tukevat ihmisen kokonaisvaltaista kasvua ja tukevat aktiiviseen kansalaisuuteen.

Konkreettisia osallisuuskokeiluja on tehty kirkossakin erilaisten hankkeiden avulla. Merkittävä ja historiallinen päätös oli kirkossa äänestysikärajan laskeminen vuona 2009. Nyt jo kaksissa seurakuntavaaleissa ovat 16 vuoden ikäiset nuoret saaneet mahdollisuuden äänestää kirkollisissa vaaleissa. Kirkon esimerkki herätti keskustelua myös kunnallisvaaleihin liittyen, mutta ei johtanut muutoksiin. Vastaavasti ortodoksisessa kirkossa on päätetty laskea äänestysikärajaa myös 16 ikävuoteen. Muutos astuu voimaan vuonna 2015. (Ortodoksinen kirkko, i. a.) Sisarkirkon toimiin on melko varmasti vaikuttanut sisarkirkon eli luterilaisen kirkon päätös laskea äänestysikärajaa. Esimerkillä on siis voimaa.

Osallisuus on trendikäs aihe, joka on esillä erityisesti julkishallinnon päätöksenteoissa tavoitetasoilla ja se löytyy monista eri strategioista, niin valtion, kuntien kuin seurakuntien. Opinnäytetyön tuloksia arvioidessani on todettava, että kirkonkin taholla konkreettisuus jää pääosin uupumaan. Sanoja löytyy, mutta tekoja melko vähän. Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli vahvistaa lasten ja nuorten osallisuutta. Toimintatuokioiden keskittyivät yhteen kokoontumistilaan ja niitä voi tarvittaessa edelleen kehittää ja niiden kautta voidaan saada selville lasten ja nuorten mielipiteitä.

Osallisuuden lisäämisessä ovat avainasemassa kirkon työntekijät, jotka voivat omalta osaltaan edesauttaa sen lisääntymistä. Suuri merkitys on työntekijöiden myönteisellä sekä kannustavalla asenteella, jolla työntekijä voi kannustaa lasta aktiivisuuteen ja osallistumiseen. Tämä pätee myös aikuisten osallisuuteen eikä vain opinnäytetyön kohderyhmiin.

Opinnäytetyöni kehittämistehtävä on ollut osa arkista seurakunnan kristillisen kasvatustyötä Loimaan seurakunnassa. Lasten ja nuorten osallisuudesta on puhuttu pitkään, mutta sitä melko vähän toteutettu Loimaan seurakunnan toi-

minnoissa. Tulevaisuudessa päätöksenteossa otetaan huomioon lapsivaikutusten arviointi, mutta kyseinen prosessi on vasta alussa.

Omaa opinnäytetyötäni arvioidessani ajattelen, että työelämästä nouseva kehittämistehtävä toteutui hyvin ja olen tyytyväinen koko prosessiin; suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Työotteeni opinnäytetyötä tehdessä on ollut lapsilähtöinen ja se on ollut vahvana perustana koko kehittämisprosessille.

Toimintatuokioiden päätavoitteena oli lisätä lasten ja nuorten osallisuusmahdollisuuksia. Toimintatuokioiden työskentelymalli on konkreettinen työväline, jonka avulla voi selvittää toiminnallisesti lasten ja nuorten mielipiteitä. Toiminnalliset ja luovat työskentelytavat olivat kohderyhmille selvästi luontevia, kun vaihtoehtoisesti olisi käytetty esimerkiksi keskusteluja. Luovuuden kautta ja sitä tukemalla lapselle kehittyy vahva itsetunto, jonka kautta voi lasta ja nuorta ilmaisemaan tunteitaan ja mielipiteitään.

Toimintatuokiot olivat lapsilähtöisiä ja kaikki niiden toiminnoissa ajatuksena oli vapaaehtoisuus. Lapset ja nuoret saivat oman aktiivisuutensa ja mielenkiintonsa mukaan osallistua tai olla osallistumatta. Tämä on tärkeä huomio, sillä osallisuutta on myös oikeus olla osallistumatta. Tätä huomiota tukevat myös eri osallisuusteoriat.

Mikäli lapset ja nuoret saavat ja kokevat myönteisiä kokemuksia liittyen osallisuuteen voi se osaltaan vahvistaa myöhempiä osallisuutta seurakunnan toiminnassa. Osallisuuden tulisi kulkea koko ihmisen elämänkaaren mukana ja mielestäni kirkon näkökulmasta varhaiset myönteiset kokemukset kuulluksi tulemisesta voivat osaltaan tukea kirkon strategiatavoitteita, joissa kantavan tavoitteena sekä lähtökohtana on seurakuntalaisten vapaaehtoisuus ja sen lisääminen kirkossa.

Oman arvioni ja ohjaajilta saaman palautteen perusteella asetetut tavoitteet saavutettiin hyvin. Lapset ja nuoret antoivat hyvää palautetta ja heidän aitoinnostus asiassa oli merkinä siitä, että heidät ovat otettu huomioon.

Kirkon asema on Suomessa vahva, mutta se tulee muuttumaan ja tulevaisuudessa on paljon epävarmuustekijöitä. Olisi tärkeää, että kirkon aito painopiste olisi lapsissa ja nuorissa, jotka ovat tulevia seurakunnan vastuunkantajia. Osallisuustoiminnoilla lapsia ja nuoria voi sitouttaa kirkkoon ja mahdollistaa, että he voivat olevansa kirkon sisällä eivätkä ulkona siitä. Lapset ja nuoret osallistuvat ja ovat valmiita osallisuuteen, jos vain kirkko ja seurakunnat haluavat sen halua mahdollistaa. Tässä on jokaiselle seurakunnan työntekijälle ja luottamushenkilölle näytön paikka. Osallisuuden kautta lapset ja aikuiset voivat oppia toisiltaan. Osallisuuden lisääminen ja seurakuntalaisten aktivoiminen ei vaadi kirkon henkilöstölle lisää resursseja, vaan merkittävää on ohjaajien avoin ja myönteinen asenne. Tämä todentui järjestämässäni toimintatuokioissa, jossa omani ja ryhmien ohjaajien asenteet olivat myönteiset ja palautekeskustelun perusteella kannusti lapsia toimimaan.

Kirkossa on perinteisesti kasvatuksen työmuodot jaoteltu vahvasti erillisiin linnakkeisiin ja opinnäytetyön prosessi vahvasti aikaisempaa mielipidettäni siitä, että kirkon kasvatustyö tulisi nähdä yhtenä kokonaisuutena, jossa työtä tehdään varhaiskasvatuksesta alkaen aina nuoruuden loppuvaiheelle aikaan, jolloin puhutaan nuorten aikuisten toiminnasta. Tällaisesta poikkihallinnollisuudesta hyötyisi seurakuntalaiset ja työntekijöiden osaaminen tulisi paremmin hyödynnettyä. Tätä tukee myös entisestään niukkanevat taloudelliset resurssit.

Tulevaisuudessa opinnäytetyön tuloksia pitäisi hyödyntää Loimaan seurakunnassa. Osallisuuden eteen pitäisi tehdä toimenpiteitä, joista yksi on tästä opinnäytetyöstä löytyvät kehittämisideat. Opinnäytetyön tulokset kertovat, että lapset ja nuoret tarvitsevat Loimaan seurakunnassa tilan, joka olisi nimetty vain heille. Kaupunginkirkon alasali olisi luonteva siihen tarkoitukseen. Tila tarvitsee muutostöitä ja nyt meillä on tutkittua tietoa siitä mitä lapset ja nuoret haluaisivat siellä olevan ja miten sitä tulisi kehittää.

Lapsiasiainhenkilöä Loimaan seurakunnassa ei ole nimettynä, mutta se on asia, joka tulisi seurakunnan päätöksenteossa pikaisesti korjata. Lapsiasianhenkilön toimet voivat vahvistaa myös lapsivaikutusten arviointiprosessin jatkokehittämistä jatkossa.

Nyt kirkko on ottanut merkittävän askeleen, kun se päätti sisällyttää päätöksenteoonsa lapsivaikutusten arvioinnin. Vakiintuneita osallisuuskäytäntöjä arkisesta seurakuntatyöstä löytyy, mutta ohjeistavaa ja motivoivaa materiaaliaineistoa on melko vähän saatavilla. Nyt on se aika, jolloin Suomen kirkolla on aika näyttää, että se aidosti haluaa kuulla lapsia ja nuoria. Osallisuutta voi lisätä pienin ja realistisin askelin, mutta tavoitteellisesti ja kohti hyvää lopputulosta, joka mahdollistaa lasten ja nuorten aktiivisen roolin seurakunnan arjessa.

LÄHTEET

- Addy, Tony (toim.) 2012. Seeking Conviviality. Re-forming Community Diakonia in Europe. The Lutheran World Federation.
- Aula, Maria Kaisa 2011.
Teoksessa Suvielise Nurmi & Kaisa Rantala. Näyn ja kuulun – Lapsen etu ja osallisuus. Helsinki: Kirkkohallitus, 24–38.
- Engeström, Yrjö 1995. Kehittävä työntutkimus. Helsinki: Painatuskeskus.
- From, Kristine & Koppinen Marja-Leena 2012. Menossa mukana. Tukea tarvitsevan lapsen ja nuoren toiminnallinen osallistuminen. Jyväskylä PS- kustannus.
- Gretschel, Anu 2008. Nuorisotila mahdollistavana lähiyhteisönä.
Teoksessa Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja nro 77. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 193–208.
- Hakala, Kirsi & Hakala, Timo 1997. Teoksessa Liisa Luukkonen (toim.) Nollasta neljään toista. Käsikirja lapsi- ja nuorisotyöhön. Jyväskylä: Lasten Keskus, 118–129.
- Hynynen, Ari ym. 2013. Lapsia liikuttava kaupunki. Teoksessa Jukka Reivinen & Leena Vähäkylä (toim.) Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Helsinki: Gaudeamus, 210–225.
- Kallio Kirsi Pauliina, Stenvall Elina, Bäcklund Pia & Häkli Jouni. 2013. Arjen osallisuuden tukeminen. Teoksessa Jukka Reivinen & Leena Vähäkylä (toim.) Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Helsinki: Gaudeamus, 69–88.
- Karlsson, Liisa 2000. Lapsille puheenvuoro. Ammattikäytännön perinteet murroksessa. Helsinki: Oy Edita Ab.
- Kauppinen Riitta 2011 (toim.) Lapsen ääni – tarina minulta- opas. Helsinki: Pelastakaa Lapset ry.

- Kiilakoski, Tomi 2008. Johdanto: Lapset ja nuoret kuntalaisina. Teoksessa Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja nro 77. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 8–20.
- Kohtaamisen kirkko – Suomen evankelis-luterilaisen kirkon toiminnan suunta vuoteen 2020. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä 2010. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulujen opinnäytetöitä varten. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu, 33.
- Kronqvist, Eeva-Liisa & Kumpulainen Kristiina (toim.) 2011. Lapsuuden oppimisympäristöt. Eheä polku varhaiskasvatuksesta kouluun. Helsinki: Wsoy Oy.
- Lapsivaikutusten arviointi Suomen ev.lut. kirkossa 2014. Luonnos (koemateriaali) ohjeistuksesta lapsen edun edistämiseksi. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma v. 2014–2016 (ehdotus) 2014. Loimaan kaupunki.
- Lastentarhaopettajaliitto 2005. Lastentarhaopettajan ammattietikkaa. Helsinki: Lastentarhaopettajaliitto.
- Lehtonen Lauri, 2013. Nuorten osallisuus seurakunnissa. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
- Lehtonen, Terhi 2013. Nuoret, ajat & tilat. Nuorisotyön tallentamiskeskus Nuoperi. Turku: Turun yliopisto.
- Mantere, Eero & Mäki-Kahma, Henri 2014. Onko tilaa hiljentyä?: Seurakuntien nuorisotiloissa sijaitsevien hartaus- ja hiljentymispaikkojen kartointus. Järvenpää: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
- Mäkinen Aulikki 2008. Lattiakuvat– Käytännön uskonnonpedagogiikkaa. Teoksessa Jouko Porkka (toim). Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki: LK-kirjat, 339–349.

Nuorisolaki. Viitattu 15.11.2014.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>

Nurmi, Suvielise & Rantala, Kaisa (toim.) 2011. Näyn ja kuulun – Lapsen etu ja osallisuus. Keuruu: Kirkkohallitus.

Palomäki, Jaska & Parila Pasi 2012. Osingoille osallisuudesta – Tutkimus nuorten osallisuuden kokemuksista Kauhajoen seurakunnan nuorisotyössä. Kauniainen: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Pyyry, Noora 2012. Nuorten osallisuus tutkimuksessa. Nuorisotutkimuksen julkaisu 1/2012. Viitattu 6.1.2015.

<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/node/781>

Silvennoinen Heikki & Nieminen Juha 2002. Nuotiopiiristä peruspalveluksi. Teoksessa Silvennoinen Heikki (toim.) Nuorisopolitiikka Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle. Helsinki: Yliopistopaino, 32–60.

Sternberg, Synnöve 1997. Yhdyskuntatyö lapsityössä. Teoksessa Liisa Luukkonen (toim.) Nollasta neljääntoista. Käsikirja lapsi- ja nuorisotyöhön. Jyväskylä: Lasten Keskus, 283–294. .

Taavitsainen, Tiina 2012. Lasten ja nuorten osallisuus kirkossa. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Pieksämäki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Taskinen, Sirpa 2001. Miten yhteiskunta voisi vähentää syrjäytymisen uhkia? Teoksessa Sirpa Taskinen (toim.) ”Huono ennuste.” Mitä on lasten ja nuorten syrjäytyminen. Helsinki: Stakesin monistamo, 52–56.

Taskinen, Sirpa 2006. Lapsiin kohdistuvien vaikutusten arvioiminen. Helsinki: Edita Prima Oy.

Turun Sanomat 18.3.2009. Viitattu 2.1.2015. [www.ts-fi/viihde/1074268997/Taatusti+omannakoinen+huone](http://www.ts.fi/viihde/1074268997/Taatusti+omannakoinen+huone)

Turja, Leena 2010. Lapset osallisina – kohti uutta varhaiskasvatuskulttuuria. Tampere: Suomen Varhaiskasvatus ry.

Unicef 2009. YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. Viitattu 15.11.2014.

https://www.unicef.fi/Lapsen_oikeuksien_sopimus_koko

Virtanen, Kalevi 2008. Matkalla lastenkaltaiseen vahvaan kirkkoon. Teoksessa Jouko Porkka (toim). Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki: LK-kirjat, 433–450.

Vornanen, Riitta 2001. Lasten hyvinvointi. Teoksessa Maritta Törrönen (toim.) Lapsuuden hyvinvointi – Yhteiskuntapoliittinen puheenvuoro. Vantaa: Pelastakaa Lapset ry., 20–39.

Vantaan seurakunta 2004. Peruskorjauksessa uusi ilme. Viitattu 22.1.2015.

<http://www.vantaanseurakunnat.fi/fi/kirkot/kirkot/pyhan-annan-lastenkirkko/peruskorjauksessa>

Wallin, Aila 2007. Teoreettisia näkökulmia ammatilliseen kasvuun. Viitattu

15.1.2015.http://www.available.com/tiedostot/20070424_TEOREETTISIA_N_K_KULMIA_AMMATILLISEEN_KASVUUN.pdf

Värtelä, Veera 2010. Lasten ja nuorten osallisuuden ja oikeuksien toteutuminen seurakunnan päiväkerhossa. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

YK:n kansainvälinen lapsen oikeuksien yleissopimus 2009. Unicef.

LIITE 1: LAPSILLE SUUNNATTUJEN TOIMINTATUOKIOIDEN OHJELMA-RUNKO

Aloitushetki

Lastenhojaaja aloittaa tilanteen, jonka jälkeen vuorossa on vierailevan ohjaajan esittäytyminen. Lapset esittäytyvät myös. Sen jälkeen rauhoitutaan kynttilänsyttämällä, jonka vuorostaan joku lapsista saa tehdä. Hartauden aiheena on Jeesus puusepän poika. Hartaus johdattelee lapsia myös rakennus- ja remontti- teemaan. Lapsien kanssa voi puhua Jeesuksen ammatista ja hänen isänsä ammatista. Aihetta käsiteltiin kysymyksillä, jotka liittyvät rakentamiseen. Hartaus päättyy perinteiseen kerhorukoukseen.

Teemaan johdattelee myös Pienet rakentajat me niminen laululeikki: Pienet rakentajat me tiilen tiileen liitämme (rakennetaan kämmenillä ja nyrkeillä) temppeleihin, jota maailma ei näe. (käsillä tehdään nouse temppelein katto, kädet silmille). Jeesus kun on kanssamme, (sormella tehdään risti ja osoitetaan kohti taivasta) joka päivä nousee se. (kämmenillä rakennetaan) kaikki Isän lapset yhdistää. (otetaan kaveria kädestä). Pienet rakentajat me arjen töihin liitämme (rakennetaan kämmenillä ja nyrkeillä) sitä Sanaa, (käsillä tehdään kirjan kannet) jota maailma ei näe. (kätet silmille) Hän kun vain on kanssamme (osoitetaan taivaaseen) arkityömme siunaa se. (laitetaan kädet siunaavaan asentoon) Kaikki Isän lapset yhdistää. (otetaan kaveria kädestä) (Sävel afrikkalainen, sanat tuntematon)

"Äänestä jaloillasi"- työskentely:

Lapset seisovat aluksi piirissä ja rauhoittumisen jälkeen heitä ohjeistetaan katselemaan lattialle levitettyjä suuria värillisiä kartonkeja. Värejä ei mitenkään kannata rajoittaa tai karsia. Lapset saavat nimetä kukin vuorollaan eri värejä. Värit jaetaan ympäri tilan lattiaa. Lapset saivat kukin vuorollaan kertoa, että mikä väri on heidän mielestään kylmä ja mikä väri on lämmin. Lapset saivat valita mieleisensä värin kävelemällä sen kartongin päälle, joka on heidän lempiväriensä. Toisessa vaiheessa lapset saavat mieltä alasalin värimaailmaa, jonka jäl-

keen saavat valita mikä väri voisi olla mieluinen uusi väri, jolla tilan pintoja voisi maalata.

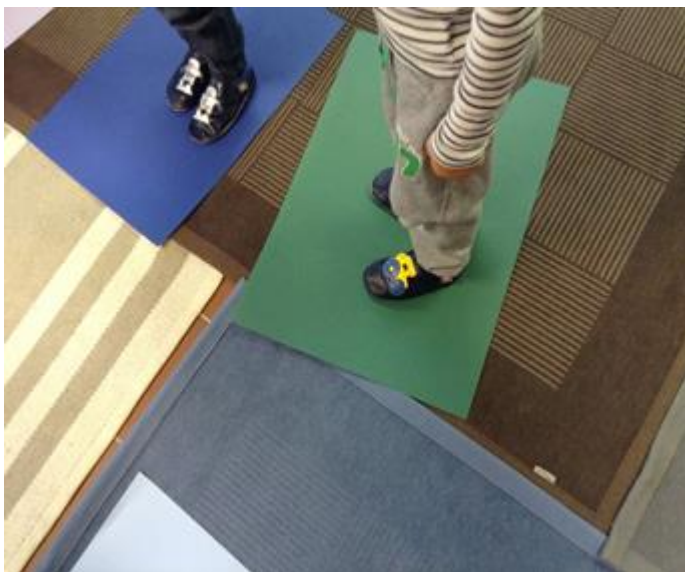
Mitä tilassa pitäisi olla? – osio

Lapsien kanssa keskustellaan, siitä mitä asioita tai esineitä lapset haluaisivat tilaan. Tarvittaessa ohjaaja voi antaa keskustelun avuksi kuvia, joissa on huonekaluja, kukkia ja muita sisustukseen liittyviä asioita. Kangastilkut voivat myös inspiroida lapsia miettimään tilan sisustusta.

Päätöshetki

Toimintatuokio päätetään yhdessä, niin että yhdessä lasten kanssa käydään yhteenvetona läpi sitä mitä tänään on tehty ja minkälaisia ajatuksia lapsilla on toimintatuokion tekemisestä.

Toimintatuokiossa on tärkeää huolehtia, että jokainen lapsi tulee kuulluksi ja saa sanoa oman mielipiteensä, vaikka ajoittain se voi olla haastavaa lapsiryhmää ohjatessa, jossa helposti äänekkäät ja energiset lapset ottavat oman tilansa.

LIITE 2: NUORILLE SUUNNATTUJEN TOIMINTATUOKIOIDEN OHJELMA-RUNKO

Aloituspöytä ja alkuorientaatio

Alkuorientaatiossa nuorille kerrotaan siitä miksi olimme kokoontuneet ja heille alustetaan työskentelyn teemaa, jotta he pystyvät miettimään tila ulkoisia puitteita ja sitä mitä kaikkia mahdollisuuksia siellä on olemassa jo nyt. Nuorten ryhmää ohjattaessa ohjaaja johdattelee teeman käsittelyä eteenpäin, mutta kuitenkin niin ettei keskustelua pyritä ohjaamaan aikuisten tahoilta.

Hartaus

Nuorille pidetään aluksi hartaus, jonka aiheena on Jeesus - rakentajien rakentaja. Hartaudessa nuoret johdatetaan Jeesuksen puusepän ammattiin ja myös puhutaan uuden rakentamisesta liittyen seurakunnan rakentamiseen ja siihen, kuinka seurakunnalla on monta jäsentä ja jokaisella on oma tehtävänsä.

Nuoret saavat miettiä pareittain alasalia ja antaa aluksi suullista palautetta sen tämän hetkisestä sisustuksesta, kalustuksesta sekä asioista joihin kiinnittivät huomiota.

Vapaan keskustelun jälkeen nuoret valitsevat itselleen parin ja heille annetaan vapaat kädet ideoida ja suunnitella alasalin sisustusta ja kalusteita. He saavat materiaalina käyttää pahveja, lehtileikkeitä sekä erilaisia värejä. Halutessaan he saavat tehdä suunnitelmia piirtämällä niitä valkotaululle, josta on helppo muiden ryhmäläisten vertailla tehtyjä ehdotuksia.

Suunnitteluhetken jälkeen nuoret kiertävät pareittain ympäri salia, jonne on levitetty kartonkeja, joissa on avoimia kysymyksiä liittyen seurakuntaan ja kirkkoon. Kysymykset liittyvät kirkon tehtäviin, medianäkyvyyteen ja keskusteluun ajankohtaisista asioista, esimerkiksi parisuhdelaki. Yhdessä kartongissa on mahdollisuus lähettää terveisiä seurakunnan työntekijöille.

Tämän jälkeen pidetään kahvihetki, jonka aikana keskustellaan kartongeissa olevista ajatuksista ja siitä, mitä jokainen seurakunnan jäsen voi itse tehdä muuttaakseen kirkkoa.

Päätäminen

Työskentely päättyy hartauteen ja yhteiseen lauluhetkeen.

